

LAURI LEESI
PRANTSUSE
KEEL ALGAJAILE

PRANTSUSE KEELE VERBAALNE SÛSTEEM

Tüüpverb parler

Infinitif		Participe		
<i>Présent</i> parler	<i>Passé</i> avoir parlé <i>(après, sans, de)</i>	<i>Présent</i> parlant	<i>Passé</i> parlé, -e	<i>Passé composé</i> ayant parlé

Indicatif

<i>Présent</i>	<i>Passé simple</i>	<i>Imparfait</i>	<i>Futur</i>	<i>Fut. proche</i>
je parle tu parles il parle nous parlons vous parlez ils parlent	je parlai tu parlas il parla nous parlâmes vous parlâtes ils parlèrent	je parlais tu parlais il parlait nous parlions vous parliez ils parlaient	je parlerai tu parleras il parlera nous parlerons vous parlerez ils parleront	je vais parler tu vas parler il va parler n. allons parler v. allez parler ils vont parler
<i>Passé composé</i>	<i>Passé antérieur</i>	<i>Plus-que-parfait</i>	<i>Futur antérieur</i> <i>(quand, lorsque)</i>	<i>Passé récent</i>
j'ai parlé tu as parlé il a parlé nous avons parlé vous avez parlé ils ont parlé	j'eus parlé tu eus parlé il eut parlé nous eûmes parlé vous eûtes parlé ils eurent parlé	j'avais parlé tu avais parlé il avait parlé nous avions parlé vous aviez parlé ils avaient parlé	j'aurai parlé tu auras parlé il aura parlé nous aurons parlé vous aurez parlé ils auront parlé	je viens de parler tu viens de parler il vient de parler n. venons de parler v. venez de parler ils viennent de parler

Impératif

parle! parlons! parlez!

Conditionnel

<i>si + imparfait</i>	<i>Présent</i>	<i>Passé</i>	<i>si + plus-que-parfait</i>
	je parlerais tu parlerais il parlerait nous parlerions vous parleriez ils parleraient	j'aurais parlé tu aurais parlé il aurait parlé nous aurions parlé vous auriez parlé ils auraient parlé	

Subjonctif

<i>Présent</i>	<i>Passé</i>	<i>Imparfait</i>
que je parle que tu parles qu'il parle que nous parlions que vous parliez qu'ils parlent	que j'aie parlé que tu aies parlé qu'il ait parlé que nous ayons parlé que vous ayez parlé qu'ils aient parlé	que je parlasse que tu parlasses qu'il parlât que nous parlussions que vous parlassiez qu'ils parlassent

Plus-que-parfait

que j'eusse parlé que nous eussions parlé
que tu eusses parlé que vous eussiez parlé
qu'il eût parlé qu'ils eussent parlé

SISSEJUHATUS

PRANTSUSE TÄHESTIK

A a	[a]	N n	[en]
B b	[be]	O o	[o]
C c	[se]	P p	[pe]
D d	[de]	Q q	[ky]
E e	[ə]	R r	[er]
F f	[ef]	S s	[es]
G g	[ʒe]	T t	[te]
H h	[af]	U u	[y]
I i	[i]	V v	[ve]
J j	[ʒi]	W w	[dubla_ 've]
K k	[ka]	X x	[iks]
L l	[el]	Y y	[i'grek]
M m	[em]	Z z	[zed]

MONINGATE TÄHTEDE MITTEHÄÄLDAMINE SÖNA LÖPUL

1) Sõna lõpul ei hääldata järgmisi konsonante:

d	tard	[tar]
t	part	[par]
g	sang	[sä]
p	trop	[tro]
s	sous	[su]
z	assez	[ase]
x	deux	[dø] v. a. dix [dis]
		six [sis]

Kui aga sõnadele **dix** ja **six** järgneb konsonandiga algav nimisõna, hääldatakse [di], [si], näit. six livres [si_livr]

2) Sõna lõpul ei hääldata e-d, kui tal ei ole peal märki 'accent aigu' (é). Sellist e-d nimetatakse tummaks (e muet):

livre	[livr]
élève	[elev]

Kuid: parié [parle].

Märkus. Ühesilbilistes sõnades hääldatakse sõna lõpu e lühikese õ-na, näit.: le [lə], te [tə], se [sə]

3) Tegusõna lõpul ei hääldata pöördelõppe -es (oleviku ainsuse teine pööre, mõne verbi puhul ka mitmuse teine pööre) ja -ent (oleviku mitmuse kolmas pööre):

tu parles [ty_parl]
vous dites [vu_dit]
ils parlent [il_parl]

TUMM JA ASPIREERITUD H

Tähte h prantsuse keeles ei hääldata. Tehakse vahet nn. tumma ja aspireeritud h vahel (h muet et h aspiré).

Tumma h-ga algavate sõnade ees elideerub artikkel ja toimub liesoon:

l'homme [lɔm]
les hommes [le_z_ɔm]

Aspireeritud h-ga algavate sõnade ees artikkel ei elideeru ning liesooni ei toimu:

la haie [la_e]
les haies [le_e]

Aspireeritud h-ga sõnad on sõnaraamatus märgitud tärnikesega (*haie f.).

KAHEKORDSED KONSONANDID

Kirjas esinevad kahekordsed konsonandid hääldatakse ühe konsonandina:

frotter [frɔtɛ]
nommer [nɔme]

NASALISATSIOON

Prantsuse keeles on 4 nasaalvokaali. Nende häälikute hääldamisel läheb õhuvool ninaõõnde, nii et tekib kerge n-i varjund. Nasalisatsioon toimub ainult n-i ja m-i ees esinevate vokaalidega kujul **an**, **am**, **en**, **em**, **on**, **om**, **in**, **im** jne. Kui aga esineb kahekordne n (**nn**) või m (**mm**), jääb nasalisatsioon ära.

Näit.: bon [bɔ̃] — bonne [bɔ̃n]
chambre [ʃɑ̃br] — canne [kɑ̃]

Nasalisatsiooni ei toimu ka siis, kui n-ile või m-ile järgneb vokaal.

Näit.: brun [brɔ̃] — brune [bryn]
fin [fɛ̃] — fine [fin]

SONARÖHK

Prantsuse keeles on rühk alati sõna viimasel silbil:

ensemble [ã'sã:bl]
révolution [revɔly'sjõ]

Pikemates sõnades esineb viimasel ajal veel lisarühk, mis asub sõna esimesel silbil:

révolution [ˈrevɔly'sjõ]

LIESOON (LIAISON)

Kui eelnev sõna lõpeb hääldamatu konsonandiga (d, t, g, p, s, x, z) ja järgnev sõna algab täishäälikuga või tumma h-ga, muutub hääldamatu konsonant hääldatavaks. Neid kahte sõna hääldatakse kui üht tervikut. Sellist nähtust nimetatakse liesooniks. Seejuures muutub mõningate konsonantide hääldus järgmiselt:

s [z]	mes amis [me_z_ami]
x [z]	dix heures [di_z_œ:r]
f [v]	neuf heures [nœ_v_œ:r]
d [t]	grand amour [grã_t_amu:r]
g [k]	long hiver [lõ_k_iver]

Tänapäeva prantsuse keeles on liesoon kohustuslik järgmistel juhtudel.

- 1) Artikli ja nimisõna vahel:
les amis [le_z_ami]
- 2) Asesõna ja nimisõna vahel (prantsuse keeles nimetatakse osa asesõnu omadussõnadeks):
mes amis [me_z_ami]
ces amis [se_z_ami]
- 3) Arvsõna ja nimisõna vahel:
deux amis [dø_z_ami]
- 4) Omadussõna ja nimisõna vahel, siis kui omadussõna on nimisõna ees:
vieux amis [vjø_z_ami]
- 5) Isikulise asesõna ja tegusõna vahel:
vous aimez [vu_z_eme]
ils aiment [il_z_ẽm]
- 6) Tegusõna 'olema' (être) ja öeldistäite vahel:
je suis écolier [ʒe_sui_z_ekolje]
- 7) Eessõnade **dans**, **en**, **chez**, **sans** ja neile järgnevate sõnade vahel:
dans un jour [dã_z_œ_ʒu:r]
chez elle [ʒe_z_el]

8) Määrsõnade **très, bien, plus, trop** jne. ning neile järgnevate sõnade vahel:

plus avancé [ply_z_avāse]

9) Liitsõnades ja sõnaühendite vahel:

de plus en plus [de_ply_z_ā_ply]

10) Eitava partikli **pas** ja järgneva täishääliku vahel:

il n'est pas écolier [il_ne_pa_z_ekolje]

ELISIOON

Täishäälikuga või tumma h-ga algavate sõnade ees kaotavad rõhitud, peamiselt ühesilbilised sõnad lõppvokaali e, a või i. Sellist nähtust nimetatakse elisiooniks. Väljalangenud tähti asendab apostroof, Elisioon toimub alati sõnades **le, la, je, me, te, se, ce, de, ne, que** ja mõnikord ka pikemates sõnades: **lorsque, puisque, quoique, quelque, entre, presque, jusque** ja sõnas **si**.

Näit.: l'ami [lami]
l'amie [lami]
je m'appelle [ʒe_mape]
c'est [sɛ]
je n'ai pas [ʒe_ne_pa]
s'il vous plaît [sil_vu_plɛ]

ORTOGRAAFILISED MÄRGID

Prantsuse keeles kasutatakse järgmisi ortograafilisi märke:

1) accent aigu ´	le thé
2) accent grave `	la mère
3) accent circonflexe ^	la fenêtre
4) cédille ç	le garçon
5) apostrophe ´	l'ami
6) tréma ¨	le Noël

Accent aigu esineb ainult e tähel ja näitab, et e-d tuleb hääldada kinniselt: l'éte [lete].

Accent grave e tähel märgib, et e-d tuleb hääldada lahtiselt: la mère [la_mɛr]. Kui ta esineb teistel tähtedel, näit. a-l, ei ole tal mingit osa häälduses, ta eristab üksnes homonüüme. Näit. il a (tal on — tegusõna avoir 3. pööre) ja à Paris (Pariisis — à on eessõna). Või näiteks où — kus, ja ou — või, ehk.

Accent circonflexe võib esineda kõikidel vokaalidel, näit. fête, côte, mûr, maître, gîteau. Kui ta seisab tähel e, tuleb e hääldada lahtiselt, näit. fête [fet]; seistes a ja o kohal rõhulises silbis, muudab ta need häälikud pikemaks: tôle [to:l]. Oksikutel juhtudel eristab see märk ka homonüüme, näit. dû — mineviku kesksõna verbist **devoir** ja du — kontraheeritud artikkel (de+le).

Cédille esineb ainult tähe c all, näidates, et c-d tuleb hääldada s: garçon, reçu, forçat.

Apostrophe asendab elisiooni tõttu välja langenud tähte: l'ami (le).

Tréma näitab, et vokaal, millel ta esineb, kuulub järgmisesse silpi ega moodusta naabervokaaliga ühte häälikut, näit. héroïsme.

NÄPUNAITEID OPIKU KASUTAMISEKS

Opiku alguses on uute sõnade hääldus antud. Edaspidi leiata fonetiliselt transkriptsiooni ainult ebareeglipärase hääldusega sõnadel.

Lühend «m.» (masculin) märgib, et sõna on meessoost, «f.» (féminin) on naissoost sõnade soo märgiks. Numbrid I, II, III tegusõnade järel tähistavad pöördkondi.

Jämedas šriftis trükitud sõnade kohta leidub seletus dialoogile järgnevas grammatikaosas.